

27. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В.В. Малиновський

І.В. Новойтенко, канд. екон. наук

Національний університет харчових технологій

Протягом 2012-2013 рр. великі хлібопекарські підприємства — ПАТ «Концерн Хлібпром» (ТМ: «Вінницяхліб», «Хлібна хата», «Bandinelli», «Живий злак», «Львівський хліб», «Наминайко», «Panerini», «Любляна»), ТОВ «ХК «Хлібні інвестиції» (ТМ «Цархліб»), ТОВ «ХК «Лауфер» (ТМ «Кулиничі»), ГК «Формула смаку» (ТМ «Формула смаку»), які здебільшого були представлені в регіонах, шляхом злиття та поглинання, застосування політичного лобіювання, перетворились на підприємства національного масштабу.

Зазначені вище суб'єкти господарювання утримують лідируючі позиції на ринку за рахунок дотримання стратегії вертикальної інтеграції, адже мають свої посівні площі, елеватори, переробні підприємства, хлібозаводи та збутову структуру, що призводить до підвищення рентабельності, спеціалізації підприємства на виробництві певних видів продукції.

Слід відзначити, що виробництво хлібобулочних та борошняних кондитерських виробів в Україні здійснюється здебільшого на промислових підприємствах. Переважні обсяги промислового хлібопечення характерні для Австрії, Німеччини, Великобританії, Нідерландів та Бельгії, в яких 60-85 % хліба виготовляється на промислових підприємствах. При цьому щорічно спостерігається тенденція зменшення частки ринку малих хлібопекарських підприємств і зростання великих промислових виробників.

На території України зареєстровано понад 3500 виробників хліба, з них промислових хлібозаводів — 223, число яких з кожним роком зменшується на 9-10 %, мініпекарень та приватних підприємств з виробництва хлібопекарської та борошняної кондитерської продукції — близько 400. Більшість з них є пекарнями з неповним циклом (зберігають та випікають заморожені напівфабрикати). На півдні та заході України зосереджена найбільша кількість міні-пекарень, а саме в таких областях: Херсонська, Запорізька, Миколаївська, Харківська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Тернопільська. Потужність малих підприємств з виробництва хліба становить від 200 до 5000 кг за добу. Питома вага хліба, виготовленого міні-пекарнями, в загальних обсягах виробництва хліба в цих регіонах становить 15-35 %.

Однак, кількість малих і великих промислових підприємств з виробництва хліба та хлібобулочних виробів з року в рік зменшується. За даними об'єднання «Укрхлібпром» протягом 2008-2012 рр. кількість офіційно зареєстрованих підприємств хлібопекарської промисловості скоротилась майже на 2/3. У 2013 р. хлібозаводи продовжували закриватися, а за даними Державної служби статистики

України виробництво хліба та хлібобулочних виробів в цьому році становило 1,51 млн. т (табл. 1), тобто 32,5 кг на рік на душу населення. Встановлена норма споживання при затвердженні мінімального споживчого кошику — 277 г на добу або 101 кг на рік на душу населення, втричі перевищує фактичні обсяги виробництва.

Таблиця 1. Динаміка обсягів виробництва хліба та хлібобулочних виробів, експорту/імпорту хлібобулочних та борошняних кондитерських виробів

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Обсяги виробництва, млн. т	2,16	2,03	1,98	1,83	1,81	1,77	1,61	1,51
Темп росту обсягів виробництва ланцюговий, %		94,0	97,5	92,4	98,9	97,8	91,0	93,8
Експорт, тис. т	81,8	105	125	117,4	136	153,3	159,1	161,3
Темп росту експорту ланцюговий, %		128,4	119,0	93,9	115,8	112,7	103,8	101,4
Імпорт, тис. т	14,9	19,7	23,8	14,2	19	22,4	18,8	23,9
Темп росту імпорту ланцюговий, %		132,2	120,8	59,7	133,8	117,9	83,9	127,1

Джерело: за даними Державної служби статистики України [1]

Вочевидь, що проблема полягає в тому, що не всі виробники звітують про результати діяльності, а затверджені урядом норми споживання не відображають реальний обсяг споживання. Враховуючи, що хліб є продукцією нетривалого зберігання, попит на внутрішньому ринку задовольняється вітчизняними виробниками, а частка імпорту порівняно з обсягами виробництва в країні становить лише 1,6 % у 2013 р. (табл. 1).

Зважаючи на високий ступінь політизації ринку, в середньостроковій перспективі, неминучий черговий перерозподіл ринку, оскільки обсяги продажів залежатимуть не лише від політичного лобювання інтересів виробників, але й від громадянського вибору споживачів. Яскравий приклад впливу громадянської позиції на ринкові перспективи виробників — бойкотування киянами наприкінці 2013 р. — початку 2014 р. продукції ТМ «Кулиничі» (власники — депутат ПР В. Мисик та О.Азаров), в результаті якого обсяги реалізації продукції під цим товарним знаком у січні 2014 р. зменшились вдвічі.

За прогнозами експертів, в Україні збережеться тенденція зменшення обсягів споживання хліба та хлібобулочних виробів та отримає подальший розвиток тенденція здорового харчування. Так, за даними дослідження «Про агро» за період 1990-2014 рр. споживання хліба в Україні скоротилося на 20 % [2]. В преміум сегменті найбільшим попитом користуватимуться безглютеновий та бездріжджовий хліб. Масові сорти хліба також «оздоровлять» шляхом виробництва хліба з йодованою сіллю («Концерн Хлібпром»).

В разі розповсюдження на хлібопекарську промисловість пільгової системи оподаткування, що дозволить залишати ПДВ на підприємствах з метою проведення технічного переоснащення, підприємства з виробництва хліба та хлібобулочних виробів стануть більш привабливими для вітчизняних та іноземних інвесторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України // Режим доступа: <http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014>.
2. Карина Е. Рынок хлеба и хлебобулочных изделий // Мир продуктов. Кондитерская и хлебопекарная индустрия. — Киев: РИА «Марко Пак». — №9, 2014. — С.26-37.